

Володимир Макарчук

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
завідувач кафедри історії держави і права
доктор юридичних наук, професор
dena.makarchuk@gmail.com

Іван Терлюк

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
кандидат історичних наук,
доцент
кафедри історії держави і права
i.terlyuk2406@gmail.com

**ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА:
ГЕНЕЗА У КОНТЕКСТІ ЗМІН ДЕРЖАВНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ
ТА ЮРИДИЧНОГО СТАТУСУ (1816–2016 рр.)**

©Макарчук В., Терлюк І., 2018

Двохсотрічний шлях розвитку Львівської політехніки розглянуто у контексті змін державної освітньої політики декількох держав – імперської Австрії, міжвоєнної Польщі, Союзу РСР та України. Наголошується на тому, що навчальний заклад користувався різними юридичними статусами, а відтак і правами самоуправління (чи їх відсутністю).

Ключові слова: Львівська політехніка; державна освітня політика; юридичний статус.

Владимир Макарчук, Иван Терлюк

**ЛЬВОВСКАЯ ПОЛИТЕХНИКА:
ГЕНЕЗИС В КОНТЕКСТЕ ИЗМЕНЕНИЙ
ГОСУДАРСТВЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ И
ЮРИДИЧЕСКОГО СТАТУСА (1816–2016 гг.)**

Двухсотлетний путь развития Львовской политехники рассматривается в контексте изменений государственной образовательной политики нескольких государств – имперской Австрии, межвоенной Польши, Союза ССР и Украины. Отмечается, что учебное заведение пользовалось различными юридическими статусами, соответственно – и правами самоуправления (или их отсутствием).

Ключевые слова: Львовская политехника; государственная образовательная политика; юридический статус.

Vladimir Makarchuk
Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University
Department of History of State and Law
Sc.D., Prof

Ivan Terlyuk
Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University
Department of History of State and Law
Ph.D., Assoc. Prof.

LVIV POLYTECHNIC: GENESIS CHANGES IN THE CONTEXT OF NATIONAL EDUCATIONAL POLICY AND LEGAL STATUS (1816–2016 years)

The bicentennial way of Lviv Polytechnic is considered in the context of changes in the national educational policy of several states – imperial Austrian, interwar Poland, the USSR and Ukraine. It is noted that the school used different legal status, and, therefore, the rights of self-government (or the lack of them).

Key words: Lviv Polytechnic; the state educational policy; legal status.

Постановка проблеми. Подібно до того, як могутня ріка є сумою водних ресурсів її приток, історія народу, нації, держави – це історія її владних інституцій, її науки, культури та освіти, її збройних сил та силових структур, спортивних досягнень її представників та багато-багато іншого. У певному розумінні історія України невід’ємна від історії Галичини, історія Галичини – від історії Львова, історія Львова – від історії Національного університету “Львівська політехніка”. Своєю чергою, історія Львівської політехніки – це не лише перелік наукових здобутків її викладачів, їхнього величезного внеску в зміцнення української державності та вітчизняної економіки, не лише звіт про трудові звитяги її випускників, спортивні здобутки студентської молоді тощо, але й окреслення історичного шляху знаної в Україні та світі навчально-наукової установи – від, так би мовити, пелюшок та змужніння і зрілості.

Аналіз дослідження проблеми. Історію Львівської політехніки вивчали, передовсім, українські, а також польські вчені. З-поміж останніх чи не найпомітнішим є доробок вроцлавських дослідників [19], і, зокрема, З. Поплавського [20]. В українській історіографії до середини 1990-х рр. дослідження історії Львівської політехніки мали спорадичний характер, й обмежувалися переважно публікаціями у відомчій пресі, довідниках і енциклопедіях. Першою ґрунтовною працею, що показує історичний розвиток навчального закладу впродовж півтори сотні років, вважаємо роботу М. Буцка та В. Кипаренко [2]. Згодом було ще декілька вартих уваги видань – індивідуальних [10; 16] та колективних [13; 12; 11], в яких на різному рівні зроблено спробу комплексно узагальнити розвиток науки, видавничих здобутків й методів навчання у виші. Відзначимо сплеск інтересу до вивчення різних аспектів історії Львівської політехніки в останні роки. Зокрема, молоді вчені у руслі конкретних етапів розвитку навчального закладу, вивчають історіографію досліджень [4] й питання структурних перетворень та формування складу науково-педагогічних кадрів у виші [3], зосереджуються на дослідженні організації та проведенні навчального процесу з підготовки інженерів [7] тощо. Разом з тим, питання особливостей освітньої політики різних державних формацій щодо розвитку політехнічної освіти у місті та юридичних аспектів статусу навчального закладу, на наш погляд, потребують більш концентрованого узагальненого аналізу.

Мета статті – оглянути основи державної освітньої політики й проаналізувати головні нормативні акти, що ознаменували основні віхи двохсотлітнього процесу розвитку Львівської політехніки.

Виклад основного матеріалу. Понад половину своєї історії Львівська політехніка перебувала у складі австрійської імперії Габсбургів. Правовою основою входження до складу тодішньої Австрії Львова разом з іншими, переважно етнічно українськими землями теперішніх Галичини та Волині, стала підписана 1772 р. між імперськими Росією, Австрією та Пруссією Конвенція про частковий поділ Польщі. Приєднаним землям дають назву Королівства Галичини та Володимирії (Волині). За своїми правами “королівство” фактично вважалося губернією – його очолював губернатор (президент губернського правління), якого призначав імператор. Ревіндикація (з нім. – повернення у власність – офіційний термін, яким у Габсбурзькій імперії офіційно називали приєднання Галичини – Авт.) співпала з процесами т. зв. освіченого абсолютизму, політики декількох австрійських монархів, результатом якої стала низка заходів австрійського уряду, зокрема і задля піднесення освітнього і культурного рівня населення приєданого краю. Проведені незабаром освітні реформи поступово уніфікували галицьку систему освіти із загальноімперською, започаткувавши в краї два типи навчальних закладів – гімназії і реальні школи. Перші розглядалися як осередки загальної високої освіти, й як інституції з підготовки державних службовців, а другі мали подвійне завдання: готували до технічних студій, й уможлилювали подальше здобуття практичних професій [14, с. 71, 85–87].

Перше клопотання громадськості міста про заснування у Львові т. зв. Реальної школи датоване 1810-м роком, а вже з початку наступного місцевого губернського правління почало вживати реальні заходи щодо цього проекту. Зокрема, 11 січня 1811 р. губернатор “королівства” граф Петер фон Госс звернувся з проханням до віденської Придворної комісії освіти з приводу відкриття у Львові Реальної школи. Та, своєю чергою, надала відповідні рекомендації, окремо зазначивши, що “весь тягар організацій Реальної школи лягає на рамена мешканців міста, котрі роблять свої складки до загального кошторису”. Передбачалося, що навчання в Реальній школі триватиме 3 роки, а до переліку навчальних дисциплін увійдуть: “наука релігії, мови і стилістики; Торгівля; Правоохоронна справа; Математика; Товарообіг; Суспільствознавство; Природознавство і хімія; Загальна (Всесвітня) історія і Описова Географія Землі; Історія природи; Технологія і товарознавство; Правознавство; Здвоєна бухгалтерія; Креслення (рисунок); Каліграфія; Французька та італійська мови.

Австрійський цісар Франц I (1804–1835, він же – останній імператор Священної Римської імперії 1792–1806 рр. під іменем Франца II) схвалив резолюцію під Висновком Придворної комісії освіти задля закладання Реальної школи у Львові 7 березня 1816 р. 16 березня того ж року Висновок комісії зареєстрований у придворній канцелярії і відправлений до Львова [2, с. 19–21]. Фактичне відкриття Реальної школи у Львові, державної за формою власності (“Цісарсько-королівська”), відбулося у листопаді 1817 р. Структурно той навчальний заклад складався з двох відділень – технічного і комерційного. Технічне відділення мало відповідний перелік академічних навчальних дисциплін [1, с. 15–18].

Десять років, починаючи з 1825 р. єдиний політехнічний навчальний заклад Львова офіційно називався Цісарсько-королівською реальною школою технічних і комерційних наук у Львові. Тоді, з ініціативи імператора Фердинанда I, в організацію навчального процесу закладу було внесено суттєві зміни, зокрема в частині скорочення терміну навчання (два роки) [19].

У 1835 р. до навчального закладу, який давав переважно технічні знання, було приєднано торговий відділ, то ж навчальний заклад отримав нову назву – Цісарсько-королівська реально-торговельна академія у Львові (1835–1844 рр.), яку реорганізували у Цісарсько-королівську технічну академію. Її відкриття відбулося 4 листопада 1844 р.; ця дата довгий час офіційно вважалася датою заснування Львівської політехніки. Розміщувалася вона на розі вулиць Вірменської і Довгої (Театральної) [8, с. 52]. Структурно у цю академію входили реальна школа і два відділи: технічний та торговий. У 1853 р. торговий відділ перетворили у Торгову школу, 1856 р.

відокремили реальну школу, а технічний відділ реорганізували за зразком технологічного інституту [14, с. 258]. Навчання здійснювалось німецькою мовою.

Як відомо, спочатку революція 1848–49 рр., а згодом і невдалі війни Австрії з сусідами (Францією, Пруссією) довели неспроможність одноосібного панування австрійців у багатонаціональній державі, що спричинило загальну лібералізацію суспільного життя. 26 лютого 1861 р. цісар санкціонував новий проект конституції (відомий під назвою Лютневого патенту), який надавав місцевим (крайовим) сеймам широкі повноваження, зокрема, й в питаннях освіти. Перевага представників польської спільноти у Галицькому крайовому сеймі, подальше ослаблення центральної влади внаслідок пізнішого “компромісу” 1867 р. з Угорщиною (трансформація держави в дуалістичну конституційну Австро-Угорську монархію, австрійська частина імперії – Цислейтанія з офіційною назвою – Королівства і краї, представлені в рейхсраті – Авт.), змінили політичну кон’юнктуру. Skorиставшись з цього, професори Технічної академії підготували проект її реорганізації. Як результат – з початку 70-х років XIX ст. в академії почали викладати польською мовою. А у 1872 р. академія отримала статус вищого навчального закладу. Її Статутом визначалося, що Академією керує колегія професорів на чолі з ректором. Ректора терміном на 1 навчальний рік обирала колегія професорів із свого складу, затверджувало міністерство освіти. Першим ректором Технічної академії, обраним згідно зі Статутом, у 1872–1873 н. р. став професор фізики Ф. Стжелецький. Тоді ж професура Технічної академії м. Львова, подібно до викладачів інших вищих навчальних закладів Австро-Угорської імперії, отримала статус державних службовців, які належали до певного рангу. У 1877 р. було засновано факультет машинобудування [14, с. 258]. Того ж року академія отримала нову назву – Цісарсько-королівська Вища технічна школа у Львові (1877–1894 рр.), а згодом була перейменована у Цісарсько-королівську політехнічну школу у Львові (1894–1921 рр.), але в обох випадках навчальний заклад визнавався державним і безпосередньо підпорядковувалася Міністерству освіти й віросповідань [8, с. 345]. Більше того, із семи вищих технічних шкіл Цислейтанії в Галичині була одна – у Львові [14, с. 258].

До Першої світової війни у навчальному закладі було спочатку чотири факультети: інженерний, архітектурний, машинобудівний та хіміко-технологічний, а з 1907 р. відкрився п’ятий – гідротехнічний. Знаний дослідник історії вищої освіти краю В. Качмар наголошує, що період останньої чверті XIX ст. і до Першої світової війни в історії єдиного львівського закладу технічної освіти був чи не найпліднішим у плані розширення структури й спектру спеціальностей. Так, при факультеті технічної хімії відкрилися підготовчі курси з гутництва (1885 р.), при машинобудівному факультеті – курси для підготовки спеціалістів гірничої справи (1885 р.) тощо [8, с. 349]. З метою сприяння розвитку наукових досліджень і поширення отриманих результатів у м. Львові у 1877 р. створене Політехнічне товариство, яке отримало дозвіл на видання власного часопису [16]. У 1901 р. Політехнічній школі надали право присвоювати науковий ступінь доктора технічних наук. До 1918 р. докторами стали 64 інженери.

Варто наголосити, що вже у цей період більшість студентів політехнічної школи становили не українці, а поляки. Наприклад, серед прийнятих на навчання 1900 р. було 550 поляків і лише 41 українець. Вважаємо, що причини цього явища не тільки з політичної площини. Абсолютно логічним виглядає твердження С. Пахолківа, який меншу зацікавленість українців технічними студіями пояснює слаборозвинутістю їхньої соціальної структури. Адже для народу селян і священиків найбажанішими залишались кар’єри священиків чи службовців [14, с. 259–260].

Після закінчення Першої світової війни Східна Галичина була окупована польськими військами (липень 1919 р.) й опинилася у складі Другої Речі Посполитої. У листопаді 1919 р. до Політехнічної школи приєднали Рільничу академію в Дублянах і Вищу школу лісництва. З приєднаних закладів утворили шостий – рільничо-лісовий факультет.

Зазначимо, що після здобуття Польщею державної незалежності в її окремих довоєнних частинах (російській, німецькій та австрійській) продовжувало діяти те право, що й до війни – аж до прийняття відповідного польського закону, який скасовував попередні правові акти. Тож Львівська політехнічна школа користувалася австрійськими правореґулюючими нормами аж до прийняття польського Закону про вищі школи від 13 липня 1920 р. [9, с. 84]. Варто наголосити, що

згаданий Закон був відверто дискримінаційним до осіб польської національності, і особливо тих, які не служили в польській армії. І українців, зокрема. Вже 29 вересня 1921 р. Міністерство закордонних справ Польщі виступило з повідомленням, що українцям, які воювали в Українській Галицькій Армії, дозволено продовжити здобувати вищу освіту лише у Варшаві, Кракові та Познані. Їхнє навчання у Львові визначалося як “небажане” і “шкідливе” [5. – Ф. 26. – Оп. 14. – Спр. 147. – Арк. 3].

13 січня 1921 р. політехнічна школа отримала нову офіційну назву – Львівська політехніка. Було підтверджено її статус – вищого технічного навчального закладу. Статут навчального закладу схвалено на загальних зборах професорів, прийнято 20 червня 1920 р. У ньому передбачалося господарське та адміністративне самоврядування. Керівними органами самоврядування стали: загальні збори професорів; сенат (організований зі старших професорів); ради факультетів. Ректора обирали на 1 навчальний рік, виконавчим органом при ректорові став сенат, до складу якого входили секретаріат, квестура (фінансовий відділ), інтендантура (управління приміщеннями). На той час у Львівській політехніці діяли шість факультетів: сухопутної та водної інженерії, архітектурний, хімічний, механічний, рільничо-лісовий та т. зв. загальний (складався з математичної, фізико-хімічної та групи креслення). А фінансування навчального закладу здійснювалося переважно за кошти держави та плати за навчання, яку вносили студенти. Відмінники навчання з малозабезпечених сімей, за умови бездоганної поведінки могли бути звільнені від плати.

Як уже вказувалося, влада Другої Речі Посполитої всіляко обмежувала можливості вступу на навчання до Львівської політехніки для представників “некорінної” національності. На поч. 1920-х рр. частка студентів-українців тут не перевищувала 5 відсотків. Та ж дискримінація українців (та євреїв) простежувалася у Львівському університеті та ін. вищих навчальних закладах Східної Галичини. Тож у серпні 1919 р. члени Наукового товариства ім. Т. Шевченка В. Щурат, І. Свенціцький, І. Крип’якевич та ін. виступили з ініціативою створення у Львові українських університетських курсів. Польська влада прогнозовано відповіла відмовою, відтак восени 1920 р. університетські курси відкрилися нелегально. У липні 1921 р. їх було реорганізовано в Український (таємний) університет у Львові, першим ректором якого став голова НТШ Василь Щурат. У 1921 р. тут діяли 54 кафедри, навчалися 1260 студентів. Наступного 1922/1923 н. р. число кафедр зросло до 65, студентів – до 1500 [6, с. 1422].

Поруч з Українським (таємним) університетом і при ньому з 15 квітня по 15 липня 1921 р. діяли політехнічні курси. 1 жовтня 1921 р. при Українському таємному університеті відкрився технічний факультет, який діяв один семестр – до 30 березня 1922 р. Цього ж дня факультет реорганізовано у самостійний навчальний заклад – Українську політехнічну школу у Львові [15. – Ф. 399. – Оп. 1. – Спр. 110. – Арк.1]. У 1924–1925 рр. у цьому виші були три факультети: машинобудівельно-інженерний, лісово-інженерний та хімічний. 1925 р. українська Таємна політехніка перестала існувати.

Фінансувала політехнічні курси Українська національна рада [15. – Ф. 629. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 1зв. – 2 зв.]. Окрім студентів-українців, в Українській політехнічній школі навчалися й представники єврейської національності. Очолював таємну Львівську політехніку ректор Віктор Лучків.

Оскільки дипломи про вищу освіту Львівського таємного університету та Української політехнічної школи не мали б юридичної сили ані у Польщі, ні в будь-якій іншій державі світу, студенти цих навчальних закладів зазвичай завершували навчання у вишах Європи. Зокрема, студенти-політехніки – у Гданській політехніці (до 1939 р. Гданськ мав статус вільного міста. – Авт.)

Понад півстоліття (з перервою на роки Другої світової війни) Львівська політехніка розвивалася як радянський вищий навчальний заклад.

Після радянської анексії Східної Польщі (17 вересня 1939 р.) навчання у Львівській політехніці відновилося вже у жовтні 1939 р. За загальним радянським зразком Львівську політехніку реорганізували у Львівський політехнічний інститут (ЛПІ). У ньому працювали 6 факультетів: енергетико-машинобудівний, електротехнічний, хіміко-технологічний, архітектурно-будівельний, шляхово-водний та сільськогосподарський. У 1940 р. створили сьомий факультет – лісовий. Навчальний заклад фінансувався з державного бюджету СРСР.

І за викладацьким, і за студентським складом у 1939 р. вищі навчальні заклади окупованого радянськими військами Львова й надалі були переважно польськими. Приміром, у грудні 1939 р. 77,9 % студентів становили поляки, українці – 12,9 %, євреї – 6,7 %. Однак, у 1940 р. серед студентів-першокурсників українці становили 50 % [5. – Ф. Р-35. – Оп. 13. – Спр. 156. – Арк. 22 – 28], зріс і відсоток студентів-євреїв – на шкоду польському сегментові. Навчальний процес, як і у інших вишах Української РСР, мав здійснюватися українською або російською мовами; польська професура демонстративно намагалася читати лекції російською.

Було поставлено завдання докорінно перебудувати освітній процес, зокрема вводилося обов'язкове вивчення студентами т.зв. суспільних дисциплін – історії ВКП (б), марксистсько-ленінської філософії тощо. Відтак, у всіх вишах Західної України (і Львівський політехнічний інститут тут не був винятком) створювалися кафедри марксизму-ленінізму, поставали комсомольська та партійна організації студентів та викладачів. Загалом виші підтягували до радянських “стандартів”.

Упродовж німецької окупації міста (червень 1941 – липень 1944 рр.) Львівська політехніка як діючий навчальний заклад не функціонувала. Щоправда протягом 1942–1944 рр. на частині її бази діяли Технічні фахові курси у Львові. А у головному корпусі нацисти розмістили військовий шпиталь. У ніч проти 4 липня 1941 р. на Вулецьких пагорбах нацисти розстріляли десятки вчених, серед них і професорів Політехніки –С. Пілята, В. Стожека, В. Круковського, К. Вайгеля, А. Ломницького, Р. Віткевича.

Уже через місяць після радянського відвоювання Львова (27 липня 1944 р.) 28 серпня Львівський політехнічний інститут відновив роботу. Зазначимо, що загалом розвиток післявоєнного ЛПІ тісно збігався із загальними суспільно-політичними перетвореннями й завданнями, що ставили перед радянською освітою компартійні органи. Цей процес супроводжувався змінами в організації, структурі й матеріально-технічній базі не лише ЛПІ, але й в інших політехнічних вишах УРСР [Див. детальніше: 18, с. 23–24]. Умовно його можна розділити на декілька етапів: I відновлювальний (1945–1957 рр.) – відновлення народного господарства після війни, збільшення кількості студентів інженерних спеціальностей за рахунок потреби у фахівцях; II промислово-інтеграційний (1958–1965 рр.) – зміцнення зв'язку вузівської науки з виробництвом, збільшення заочної форми навчання; III розбудовчий (1966–1986 рр.) – виникнення на базі філіалів нових навчальних закладів та перетворення політехнічних ВНЗ на потужні центри підготовки інженерів з багатьох спеціальностей [18, с. 242].

Наприклад, якщо у другій половині 1940-х рр. навчання у ЛПІ здійснювали сім факультетів – ті, що існували напередодні війни, то за досить короткий час ЛПІ стає найбільшим вищим навчальним закладом у західному регіоні УРСР з підготовки інженерів для промисловості та економіки. Приміром, у 1965 р. ЛПІ вже налічував у своєму складі 13 факультетів: енергетичний, електромеханічний, радіотехнічний, механіко-технологічний, механіко-машинобудівний, електрофізичний, автоматики, інженерно-будівельний, інженерно-економічний, геодезичний, хіміко-технологічний, вечірній та заочний [7, с. 62–63]. А на початок 1980-х інститут налічував у своєму складі 20 факультетів та декілька філіалів – у Дрогобичі, Тернополі, Луцьку [3, с. 68].

Із 1961 р. уряд СРСР виявив неабияку довіру вишу з не надто лояльної до радянського режиму Галичини. Львівський політехнічний інститут почав готувати спеціалістів для зарубіжних країн. Скажімо, у 1964/65 н. р. в ЛПІ навчалося 183 студенти з 15 країн. У лютому – березні 1965 р. відбувся перший випуск студентів-іноземців (громадян Іраку). Дипломи одержали 15 осіб, з яких дві особи отримали диплом з відзнакою [7, с. 64]. Наступного навчального року тут уже навчалося 211 студентів із 17 держав. Підготовка іноземців ЛПІ стала непрямым свідченням визнання наявності висококваліфікованого викладацького корпусу та його потужної матеріально-технічної бази.

За усього декларативного “інтернаціоналізму” радянської влади, її показної підтримки культур “усіх братніх народів” відбувалося тотальне зросійщення національного життя, зокрема й вищої школи. Так, у 1973 р. ВАК (Вища Атестаційна комісія) Союзу РСР перестала приймати до розгляду дисертації українською мовою [17, с. 354]. Не вироблялася українська наукова термінологія. Найталановитіші випускники львівських вишів, зокрема ЛПІ, переманювалися на

роботу до Москви та наукових установ Сибіру, де матеріально-технічна база та умови службового росту й оплати праці були суттєво сприятливішими.

У добу т.зв. застою, під яким розуміються відносно благополучні й “ситі” останні десятиліття радянської влади, у Львівському політехнічному інституті з 1500 науково-педагогічних працівників науковий ступінь мали менше 20 % працівників, в університеті – приблизно 45%, у консерваторії, інституті прикладного та декоративного мистецтва, поліграфічному – лише 5 % [9, с. 365, з посиланням на: ДАЛО. – Ф. П-4. – Оп. 25. – Спр. 1. – Арк. 121–122].

“Перебудова” радянської політичної системи М. Горбачова розбудила політичну ініціативу мас. На установчій конференції ЛПІ його співробітники та студенти прийняли Статут навчального закладу, який 5 грудня 1990 р. зареєструвало Міністерство освіти УРСР.

На підставі виробленого Статуту 27 лютого 1991 р. конференція ЛПІ вперше за часи радянського режиму демократичним шляхом обрала ректора. Ним став завідувач кафедри вищої математики, доктор фізико-математичних наук, професор Юрій Кирилович Рудавський (1947–2007).

24 серпня 1991 р. Надзвичайна сесія Верховної Ради проголосила державну незалежність України, яку підтримав Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р.

Львівський політехнічний інститут першим в умовах незалежності долучився до вдосконалення системи навчання студентів. Саме в ЛПІ 1992 р. вперше в Україні запроваджено ступеневу систему підготовки фахівців. Так найбільший виш регіону став першопрохідцем на шляху інтеграції української системи вищої освіти у європейську та світову систему освіти.

У червні 1993 р. Львівський політехнічний інститут отримав найвищий – четвертий – рівень акредитації, статус університету і назву Державний університет “Львівська політехніка” (до 2000 р.).

За постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 1992 р. № 490 створено Відділення військової підготовки Львівської політехніки. Військове відділення, згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 1410 від 15 грудня 1997 р. реорганізується у Військовий інститут при Національному університеті “Львівська політехніка”. Підготовка національносвідомих кадрів ЗСУ на базі Львівської політехніки тривала до літа 2009 р., коли з Військового інституту Державного університету “Львівська політехніка” в окремий навчальний заклад виділилась сучасна Академія сухопутних військ ім. Гетьмана Сагайдачного.

30 жовтня 2000 р., зважаючи на загальнодержавне й міжнародне визнання результатів діяльності та вагомий внесок у розвиток національної вищої освіти й науки, Указом Президента України “Про надання деяким вищим навчальним закладам статусу національних” № 1059/2000 від 11 вересня 2000 р. Державному університету “Львівська політехніка” надано статус національного вищого навчального закладу.

8 липня 2009 р. Кабінет Міністрів України надав Національному університету “Львівська політехніка” статус самоуправного дослідницького національного вищого навчального закладу, “який провадить діяльність відповідно до свого Статуту”.

У 2011 р. у складі Львівської політехніки створено Інститут права та психології, який став 16-м у її складі. До числа навчальних дисциплін, що викладаються в Національному університеті “Львівська політехніка”, додалися юриспруденція, журналістика, психологія та педагогіка вищої школи.

Висновки. Національний університет “Львівська політехніка” пройшов тривалий двохсот-річний шлях розвитку. Перебуваючи у складі кількох держав (імперської Австрії, міжвоєнної Польщі, Союзу РСР та України) користувався різними юридичними статусами, а відтак і правами самоуправління (чи їх відсутністю). Проте завжди цей навчальний заклад був не лише визначною кузницею кадрів для вітчизняної економіки, але й осередком культурного життя, свободи духу, новаторською науковою установою. У третє століття свого розвитку він вступає як провідний навчально-науковий заклад України та Східної Європи, без якого уже неможливо уявити ні вітчизняну науку, ні майбутнє незалежної України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бобало Ю. Я. Австрійська генеза Львівської політехніки. Виклад найпокірнішого прохання вірнопопослушної Придворної комісії освіти Задля закладання Реальної школи у Львові / Ю. Я. Бобало // Галиція – Galizien (Львів). – 2016. – № 5. 2. Буцко М. Державний університет “Львівська Політехніка” (1844–1994) / М. Буцко, В. Кипаренко. – Львів: Вид. Держ. ун-ту “Львівська політехніка”, 1994. – 145 с. 3. Гелеш А. В. Деякі питання формування науково-педагогічного складу Львівського політехнічного інституту у 60–80-х роках ХХ століття [Електронний ресурс] / А. В. Гелеш // Дослідження з історії техніки. – 2012. – Вип. 16. – С. 67–72. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dzit_2012_16_10 4. Гелеш А. В. Історіографія досліджень розвитку Львівського політехнічного інституту (1960 – 80-ті роки) [Електронний ресурс] / А. В. Гелеш // Вісник Національного технічного університету “ХПІ”. Серія : Історія науки і техніки. – 2014. – № 59. – С. 71–82. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vspiiint_2014_59_12 5. Державний архів Львівської області (ДАЛО). 6. Енциклопедія українознавства. Словникова частина. – Т. 4. / гол. ред.: проф. д-р В. Кубійович. Перевидання в Україні / НТШ у Львові. – Львів, 1994. – С. 1205–1600. 7. Зьолковський Л. В. Львівський Державний Політехнічний Інститут: навчальний процес та підготовка фахівців у 1944–1965 рр. / Л. В. Зьолковський // Збірник наукових праць “Гілея: науковий вісник” / гол. ред. В. М. Вашкевич. – К.: “Видавництво “Гілея”, 2015. – Вип. 100 (9). – С. 62–66. 8. Історія Львова. У трьох томах / редкол. Я. Ісаєвич, М. Литвин, Ф. Стеблій. – Т. 2. – Львів: Центр Європи, 2007. – 559 с. 9. Історія Львова. У трьох томах / редкол. Я. Ісаєвич, М. Литвин, Ф. Стеблій. – Т. 3. – Львів: Центр Європи, 2007. – 575 с. 10. Лециук Т. Національний університет “Львівська Політехніка”: (короткий нарис) / Т. Лециук. – Львів: Сполом, 2009. – 147 с. 11. Львівська Політехніка. LITTERIS ETARTIBUS: Історичне видання. – Київ, Львів: Логос Україна, 2010. – 368 с. 12. Національний університет “Львівська Політехніка”. Історичне видання. – Київ: Логос Україна, 2009. – 448 с. 13. Національний університет “Львівська Політехніка”: Ювілейне видання / за ред. О. Губарева і О. Середи. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2004. – 160 с. 14. Пахолків С. Українська інтелігенція у Габсбурзькій Галичині: освічена верства й емансипація нації / Святослав Пахолків / З нім. пер. Христина Николин. – Львів: ЛА “Піраміда”, 2014. – 612 с. 15. Центральний державний історичний архів у Львові (ЦДАЛ). 16. Самотий Р. Видавничі здобутки вчених Львівської політехніки (1844 – 1939) / Р. С. Самотий // Поліграфія і видавничі справи. – 2002. – Вип. 39. – С. 52–57. 17. Українська суспільно-політична думка в ХХ столітті. Документи і матеріали. – Т.3 – б. м.: Сучасність. – 426 с. 18. Юхно О. Діяльність політехнічних ВНЗ України у другій половині ХХ століття: чинники та етапи / О. Юхно // Вісник Житомирського державного університету. – 2014. – Вип. 6 (78). Педагогічні науки. – С. 237–242. 19. Politechnika Lwowska 1844–1945. [Електронний ресурс] / Komitet redakcyjny: Jan Boberski, Stanisław Marian Brzozowski, Konrad Dyba, Zbysław Popławski, Jerzy Schroeder, Robert Szewalski (przewodniczący), Jerzy Węgiński. – Wrocław, 1993. – Режим доступу: <http://www.lwow.home.pl/politechnika/politechnika.html> 20. Poplawski Z. Dzieje Politechniki Lwowskiej 184 –1945 / Zbysław Popławski. Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1992, s. 363.

REFERENCES

1. Bobalo Yu.Ya. *Avstriys'ka geneza L'vivs'koyi politekhniki. Vykklad naypokirnishoho prokhannya virnopolushnoyi Prydvornoyi komisiyi osvity Zadlya zakladannya Real'noyi shkoly u L'vovi* [Austrian genesis Lviv Polytechnic. Statement naypokirnishoho request of the Court virnopolushnoyi Education Commission To lay the real school in Lviv]. Halitsiya – Galizien (L'viv). 2016. No 5. 2. Butsko M. *Derzhavnyy universytet “L'vivs'ka Politekhnika” (1844–1994)* [National University "Lviv Polytechnic" (1844-1994)]. L'viv: Vyd. Derzh. un-tu “L'vivs'ka politekhnika” Publ, 1994. 145 p. 3. Helesh A.V. *Deyaki pytannya formuvannya naukovy-pedahohichnoho skladu L'vivs'koho politekhnichnoho instytutu u 60-kh – 80-kh rokakh KhKh stolittya* [Some of the formation of scientific and pedagogical Lviv Polytechnic Institute in the 60's – 80-ies]. Availableat: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dzit_2012_16_10 4. Helesh A. V. Istoriohrafiiya doslidzhen' rozvytku L'vivs'koho

politekhnichnoho instytutu (1960–80-ti roky) [Historiography Studies of Lviv Polytechnic Institute (1960–80 years)]. Availableat: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiint_2014_59_12 5. **Derzhavnyy arkhiv L'vivs'koyi oblasti** [State Archive of Lviv Oblast]. (DALO). 6. **Entsyklopediya ukrayinoznavstva. Slovnykova chastyna** [Encyclopedia of Ukrainian Studies. The dictionary part]. Vol. 4. / Hol. red.: prof. d-r V.Kubiyovych. Perevydannya v Ukraini / NTSh u L'vovi. L'viv, 1994. pp. 1205 – 1600. 7. Z'olkovs'kyy L. V. **L'vivs'kyy Derzhavnyy Politekhnichnyy Instytut: navchal'nyy protses ta pidhotovka fakhivtsiv u 1944–1965 rr.** [Lviv National Polytechnic Institute, the educational process and training in the 1944-1965 biennium]. Zbirnyk naukovykh prats' "Hileya: naukovyy visnyk". Kiev: "Vydavnytstvo "Hileya" Publ, 2015. No. 100 (9). pp. 62 – 66. 8. **Istoriya L'vova. U tr'okh tomakh** [The history of the city. In three volumes]. Redkolehiya Ya.Isayevych, M. Lytvyn, F.Stebliy. Vol. 2. L'viv: Tsentr Yevropy Publ, 2007. 559 p. 9. **Istoriya L'vova. U tr'okh tomakh** [The history of the city. In three volumes]. Redkolehiya Ya.Isayevych, M. Lytvyn, F. Stebliy. Vol. 3. L'viv: Tsentr Yevropy Publ, 2007. 575 p. 10. Leshchuk T. **Natsional'nyy universytet "L'vivs'ka Politekhnika": (korotkyy narys)** [National University "Lviv Polytechnic": (short essay)]. L'viv: Spolom, 2009. 147 p. 11. L'vivs'ka Politekhnika. LITTERIS ETARTIBUS: Istorychne vydannya [Lviv Polytechnic. LITTERIS ETARTIBUS: Historic publication]. Kiev, L'viv: Lohos Ukrainap Publ, 2010. 368 p. 12. **Natsional'nyy universytet "L'vivs'ka Politekhnika". Istorychne vydannya.** [National University "Lviv Polytechnic". Historic editions]. Kiev: Lohos Ukrainy Publ, 2009. 448 p. 13. **Natsional'nyy universytet "L'vivs'ka Politekhnika": Yuvileynе vydannya** [National University "Lviv Polytechnic": Anniversary Edition]. Za red. O. Hubaryeva i O. Sereby. L'viv: Vyd-vo L'vivs'koyi politekhniki Publ, 2004. 160 p. 14. Pakholkiv S. **Ukrayins'ka intelihentsiya u Habsburz'kii Halychyni: osvichena verstva y emansypatsiya natsiyi** [Ukrainian intelligentsia in Habsburg Galicia, educated and emancipation of the nation]. Z nimets'koyi pereklala Khrystyna Nykolyn. L'viv: LA "Piramida" Publ, 2014. 612 p. 15. Tsentral'nyy derzhavnyy istorychnyy arkhiv u L'vovi (TsDIAL) [Central State Historical Archive in Lviv]. 16. Samoty R. **Vydavnychi zdobutky vchenykh L'vivs'koyi politekhniki (1844-1939)** [Publishing achievements of scientists Lviv Polytechnic National University (1844–1939)]. Polihrafiya i vydavnycha sprava. 2002. No. 39. pp. 52–57. 17. **Ukrayins'ka suspil'no-politychna dumka v KhKh stolitti. Dokumenty i materialy** [Ukrainian social and political thought in the twentieth century. Documents and materials]. Vol.3. b.m.: Suchasnist' Publ. 426 p. 18. Yukhno O. **Diyal'nist' politekhnichnykh VNZ Ukrainy u druhiy polovyni KhKh stolittya: chynnyky ta etapy** [Activities polytechnic universities in Ukraine in the second half of the twentieth century: the factors and stages]. Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu. 2014. Vol. 6 (78). Pedagogichni nauky. pp. 237–242. 19. **Politechnika Lwowska 1844 – 1945.** Komitet redakcyjny: Jan Boberski, Stanisław Marian Brzozowski, Konrad Dyba, Zbysław Popławski, Jerzy Schroeder, Robert Szewalski (przewodniczący), Jerzy Węgiński. Wrocław, 1993.: Availableat: <http://www.lwow.home.pl/politechnika/politechnika.html> 20. Poplawski Z. **Dzieje Politechniki Lwowskiej 184–1945** [Dzieje Politechniki Lwowskiej 184–1945]. Wrocław-Warszawa-Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1992, pp. 363.

Дата надходження: 11.12.2016 р.